Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 56, Şubat 2022, s. 70-82

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.55786>

Arş. Gör. Çağla BİNGÜL

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, cagla.bingul@izu.edu.tr

Orcid: 0000-0002-9746-6899

Doç. Dr. Hatice VATANSEVER BAYRAKTAR

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, hatice.bayraktar@izu.edu.tr

Orcid: 0000-0002-0458-3405

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ALGILARINA GÖRE ETKİLİ KONUŞMA METAFORLARI

Özet

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmeni adaylarının “Etkili konuşma” kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeleri metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaktır. Sınıf Öğretmeni adaylarının etkili konuşma kavramına ilişkin metaforik algılarını ortaya çıkartmak için nitel araştırma yöntemlerinde fenomenoloji (olgubilim) kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 31 sınıf öğretmeni adayı oluşturmuştur. Katılımcılara “Etkili konuşma gibidir/benzer. Çünkü” ifadesi verilerek cümleyi tamamlamaları istenmiştir. Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde “içerik analizi” tekniği kullanılmıştır. 31 metaforun analizi sonucunda 6 kategori ortaya çıkmıştır. Sınıf öğretmeni adaylarının ürettiği metaforlar “Etkili konuşmanın doğru kullanımı”, “Etkili konuşmanın gerekliliği”, “Etkili konuşma iletişimi güzel kılar”, “Etkili konuşma iletişimi kolaylaştırır”, “Etkili konuşma kişiyi yansıtır”, “Etkili konuşma kişiyi etkiler” kategorileri altında toplanmıştır. Üretilen metaforlarda olumsuz bir ifadeye rastlanılmamıştır. Araştırma sonucunda en çok üretilen metaforların sihir ve anahtar olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Metafor, Sınıf Öğretmeni Adayı, Etkili Konuşma

EFFECTIVE SPEAKING METAPHORS ACCORDING TO PRIMARY TEACHER CANDIDATES' PERCEPTIONS

Abstract

The aim of this research is to reveal the mental images of prospective primary school teachers about the concept of "Effective speaking" through metaphors. Phenomenology (phenomenology) was used in qualitative research methods to reveal the metaphorical perceptions of primary school teacher candidates about the concept of effective speaking. The study group of the research consisted of 31 primary school teacher candidates. "Effective speaking is like/similar to Because....." were given and they were asked to complete the sentence. The "content analysis" technique was used in the evaluation of the research data. As a result of the analysis of 31 metaphors, 6 categories emerged. The metaphors produced by the primary school teacher candidates were grouped under the categories of "Correct use of effective speech", "Necessity of effective speech", "Effective speech makes communication beautiful", "Effective speech facilitates communication", "Effective speech reflects the person", "Effective speech affects the person". No negative expressions were found in the metaphors produced. As a result of the research, it was revealed that the most produced metaphors were magic and key.

Keywords: Metaphor, Primary School Teacher Candidate, Effective Speech

1. GİRİŞ

İnsan sosyal bir varlık olduğu için iletişim olmadan hayatını sürdüremez (Fidan ve Torun, 2019). İnsan olarak hem ihtiyaçlarımızı karşılamak hem de çevremizdekilerle iyi bir ilişki sürdürebilmek için iletişimden yararlanılır (Kehoe, 2011). İletişim, insanları birbirlerine yakınlaştırıp birbirinden uzaklaştırdığı için sosyal ilişkilerde bir mıknaat görevi görür (Eren, 1996; akt. Vatansever Bayraktar, 2015). Eğer bir kişi iyi iletişim kurabiliyorsa, mesajını etkili bir şekilde başkalarına iletebilir. Sağlıklı bir iletişim insanın hayatında başarıya yol açar. Kişilerarası problemleri çözmek için iletişim gerekmektedir (Çağlar, 2018). Sağlıklı bir iletişim ise etkili konuşma becerisine bağlıdır (Akçay ve Baskın, 2017).

Eğitimde iletişimin amacı, duygu ve düşünceleri paylaşarak davranış değişikliği meydana getirmektir (Yalın, 2013; akt. Kıran ve Çelik, 2018). Okul çocukların sosyalleşme ortamlarından biri olması sebebiyle iletişim şeklinin gelişmesinde önemli bir etken olarak yer almaktadır (Vatansever Bayraktar ve Doğan, 2014a). Etkili bir sınıf yönetimi için öğretmenlerin öğrenciler ile etkili bir iletişim kurması gerekmektedir (Ateş, 2021). İyi bir öğretmenin alanında uzman, işine bağlı ve öğrencileri ile iyi bir ilişki kurması beklenir (Vatansever Bayraktar ve Arnaudova, 2015). Bir öğretmen ders sırasında öğrencilere fazla bilgi verdiğinde, olumsuz beden dili kullandığında, öğrenciler söz hakkı aldığında çok sık araya girdiğinde ve fiziksel dikkat dağıtıcıları görmezden geldiğinde sınıftaki iletişim ortamı olumsuz etkilenir. Bu yüzden öğretmenler hem sözlü hem sözsüz mesajlarında açık ve net olmalıdırlar (Grigg, 2014).

İnsanlar bir alet kullandığı için değil, söz sayesinde insan haline gelmiştir. İnsanı insan yapan ne dik yürümek ne toprağı sopayla eşeleyip yiyecek bulmak ne de dövüşmeyi bilmektir; insanı insan yapan konuşma becerisidir (Sanders, 2020, s.13). Yani insanı diğer canlılardan ayıran en temel özellik konuşma becerisidir (Yüksel, 2019). Konuşma sadece sözleri sesler yoluyla

aktarmak değildir (Sever, 2015). İnsan duygu ve düşüncelerini, arzu ve isteklerini ancak dil (lisan) aracılığıyla sağlayabilir (Doğan, 2003). Konuşma duygu ve düşüncelerimizi görsel ve işitsel yollarla karşımızdaki kişiye aktarmaktır (Temur ve Çakıroğlu, 2015; Ergin, 2020). İyi bir konuşur hem iletişim kurma amacı güder hem de iyi bir dinleyicidir (Aslan ve Yaylı, 2021).

Aile çevresiyle iyi iletişim kurabilen, anlaşılan bir kimse, sosyal hayatta da başarılı olur ve hayatından da zevk alır. Başarılı pek çok kadın ve erkek, başta ailede olmak üzere birçok meslekte ve hayatın değişik alanlarında düzgün, doğru ve iyi konuşabilmeye borçludur. Başta aile hayatının problemsiz düzgün işlemesi, başarıyla yürütülmesi, tekniğine uygun karşılıklı konuşma, tartışma, fikir alışverişi gibi sözlü iletişim esaslarına dayanır (Doğan ve Doğan, 2011; Akt. Vatansever Bayraktar, 2016).

Etkili iletişim, öncelikle kullanılan dil ile başlar. Sözlü iletişimde dil önemli bir araçtır. Sağlıklı bir iletişim, iyi bir dil kullanmaktan geçer. Dili kullanma biçiminiz sizin konuşma becerinizi gösterir (Vatansever Bayraktar ve Doğan, 2015). Konuşma tarzınız, ses tonunuz, konuşma esnasında özenle seçmeniz gereken sözcükleriniz, bunun yanı sıra bakışlarınız, beden diliniz, karşınızdakini anlamaya çalışmanız iletişiminizi kuvvetlendirir. En önemli iletişim yollarından biri de konuşmadır. İletişimin sağlıklı kurulabilmesi her bireyin konuşma becerisinin gelişmesine bağlıdır. Konuşma kazanılabilen ve geliştirilebilen bir beceridir. Konuşma yaşamın belirli bir bölümünde başlayıp biten bir etkinlik değil; yaşamın her anına ve alanına yayılan bir etkinliktir. İnsan bütün yaşamı boyunca duygularını, düşüncelerini, hayallerini vs. en çok konuşma yolu ile ifade eder (Vatansever Bayraktar ve Doğan, 2014b).

İletişimde kullanılan dil önem taşır. Bireyler arasında ben dili ile gönderilen mesajlar önemlidir. Anne babalar, çocukları ile sağlıklı ve etkili bir iletişim kurabilmek için çocuklarını sen-dili yerine ben-dili ile mesaj göndermelidirler. Ben dili ile konuşmak kişinin kendisinden bahsetmesi ya da kendisini övmesi demek değildir. Ben dili; anne- babanın çocuğun kabul etmedikleri davranışının tanımını yapan, bu davranışın kendilerini somut olarak nasıl etkilediğini ve ne tür duygular yaşattığını açıklayan dürüst ve sorumlu bir kızgınlık ifadesidir (Çağdaş, 2012; Akt. Vatansever Bayraktar, 2016). Sen dili iletileri ise bireyin savunma mekanizmalarını harekete getirerek savunucu bir iletişime yol açar. Savunucu iletişim ana baba ile çocuk arasında iyi bir iletişimin kurulmasını önler (Dönmezer, 2009, s.105; Akt. Vatansever Bayraktar, 2016).

Eğitimin önemli hedeflerinden biri öğrencilere konuşma becerilerini kazandırmaktır. Türkçe eğitiminde yazma, dinleme ve okumanın dışında kazandırılacak diğer temel beceri konuşma becerisidir. Bireylerin birlikteliğinin gücü ancak farklı yapıların, düşüncelerin uyum içerisinde bir arada bulunabilmesiyle mümkündür. Uyum içerisinde birlikte yaşayabilmek de ancak konuşma becerisini geliştiren, sağlıklı iletişim kurabilen bireylerin yetiştirilmesiyle mümkündür. Bu açıdan bakıldığında konuşma becerisi dikkatle üzerinde durulması, eğitimin her aşamasında geliştirilmesi gereken bir beceridir (Vatansever Bayraktar ve Doğan, 2014c).

Konuşmanın aslında nasıl başladığı hala bir sır perdesi olmasına rağmen insanoğlunun bir kuşaktan diğer kuşağa bilgilerini ve kültürünü aktarırken konuşmanın büyük bir rol oynadığı bilinen bir gerçektir (Demiray, 2019). Konuşma için birden çok organın birlikte çalışmasına ihtiyaç duyulur (Temizyürek vd., 2017; Kırmızı Susar, 2020). Eğer konuşmayı sağlayacak organların birinde bile sorun yaşanırsa konuşmanın sağlıklı ve akıcı bir şekilde gerçekleşmesini engeller (Temizyürek vd., 2017).

Etkili konuşmayı sağlayan unsurlardan biri Türkçeyi doğru kullanmaktır (Uğurlu, 2016). Doğru ve düzgün konuşmak tek başına yeterli değildir aynı zamanda etkili konuşulması gerekmektedir (Nas, 2015). Erdem'e göre (2020), bir söz zengin olmasına rağmen o söz iyi bir şekilde aktarılmazsa karşımızdaki kişi ya da kişilerde istenilen etkiyi yaratmaz. Etkili konuşma diğer bir unsuru da bilgi birikimidir. Yani sürekli olarak okumak ve yazılı kültür ile sıkı bir ilişki kurmak gerekmektedir (Sever, 1998). Etkili konuşma çağlar boyunca sosyalleşmenin önemli bir elemanı olmuştur (Öztahtalı ve Şahin, 2020). Etkili konuşma için konuşmanın yapaylıktan uzak olması ve konuşmacının ses tonuna dikkat edilmesi gerekmektedir (Taşkaya, 2018; akt. Kardaş, 2020).

Bir öğretmen ders sırasında en çok bilgi alışverişini konuşma yoluyla sağlar bu sebeple eğitim ve öğretimin temelini konuşma becerisi oluşturur (Şahin, 2015). Bir öğretmenin konuşmasının niteliği öğretimi etkileyen en önemli faktör olarak görülür (Anderson, 1991; akt. Grigg, 2014). "Dil edinimi sürecinde konuşma becerisi, okuma ve yazmadan önce gelmektedir" (Akkaya, 53). Konuşma yetisi doğuştan gelmesine rağmen doğru ve etkili konuşma eğitim yoluyla kazanılır (Şahin, 2015). Konuşma becerisi çevreden doğal yollar ile kazanılır. Konuşma becerisinin plansız bir şekilde kazanılması konuşma becerisinin hatalı gelişmesine yol açabilir (Akyol ve Şahin, 2019). Etkili konuşma öğrenme yoluyla kazanılır ve kişinin kendi çabaları ile geliştirilebilir (Birsen, 2014).

Öğretmen, öğrencilerin en büyük örneğidir. İyi bir öğretmen olmanın belirleyicisi iletişim kurma becerisidir (Nas, 2015, s.9). "Konuşma bir sanatsa, konuşma eğitimi vermek de bir sanattır. Öğretmenlik ise konuşmaktan çok konuşturma sanatıdır." (Kavcar vd., 2016). Sınıf öğretmenleri sadece Türkçe derslerinde değil diğer derslerde de öğrencilere rol model olduğu için sınıf öğretmenlerinin kullandıkları yöntem ve teknikler ilkökul öğrencilerinin konuşma becerilerini doğrudan etkiler (Ulum ve Taşkaya, 2017).

Bu yüzden bir öğretmenin etkili konuşma becerisine sahip olması gerekmektedir (Akkaya, 2012). Ayrıca bir öğretmenin hem ders sırasında hem ders dışında konuşmalarında bir çelişki olmamalıdır (Şahin, 2015). Olumsuz konuşma davranışları okullarda düzeltilememekte ve insanlar bu konuda kurslara başvurmaktadır. Bu sebeple okullara etkili konuşmada önemli görevler düşmektedir (Gündüz, 2007; akt. Vatansever Bayraktar, 2012)

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmeni adaylarının "Etkili konuşma" kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeleri metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaktır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1.Sınıf öğretmeni adayları "Etkili konuşma" kavramına ilişkin sahip oldukları algılarını hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?
2. "Etkili konuşma" kavramına ilişkin olarak öğrenciler tarafından ileri sürülen metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kategorilerde toplanabilir?

2. YÖNTEM

Bu çalışmada Sınıf Öğretmeni adaylarının etkili konuşma kavramına ilişkin metaforik algılarını ortaya çıkartmak için nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgubilim) kullanılmıştır. Fenomenoloji, deneyimlerin incelenmesidir. Bu bağlamda "deneyim", birikmiş kanıt veya bilgidен çok, "yaşadığımız" bir şey anlamına gelir (Moustakas, 1994). Fenomenolojik çalışmada bireylerin bir kavrama veya olguya ilişkin duygularını, algılarını ve

bakış açılarını ortaya çıkartarak o kavrama veya olguya ilişkin deneyimlerini tanımlamak esastır (Saban ve Ersoy, 2019).

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ilinde bir vakıf üniversitesi sınıf öğretmenliği bölümü 4. sınıfta öğrenim gören 31 öğretmen adayı oluşturmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Özellikleri

Değişken		(f)	(%)
Cinsiyet	Kadın	6	19,35
	Erkek	25	80,64
Toplam		31	100

2.2. Veri Toplama

Sınıf öğretmeni adaylarının “etkili konuşma” ile ilgili algısını ortaya çıkartmak için her bir katılımcıya: “Etkili konuşma gibidir/benzer. Çünkü” ifadesi verilerek cümleyi tamamlamaları istenmiştir. Sınıf öğretmenleri adaylarından toplanan bu veriler araştırmanın veri kaynağını oluşturmaktadır.

Örneğin;

“Etkili konuşma” binanın temeli gibidir/benzer. Çünkü sağlam bir bina için önemli ve gerekli şey binanın temelidir. İletişimde de etkili konuşma sağlam bir binanın temeli gibi önemli ve gereklidir.

2.3 Veri Analizi

Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde “içerik analizi” tekniği kullanılmıştır. Araştırmacılar benzer konuları aynı kategoriler altında toplamayı amaçladığından, veriler içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizi, hacimli nitel materyal olarak temel tutarlılıkları belirlemek için nitel veri indirgeme ve yorumlamaya yönelik herhangi bir girişimi ifade eder (Patton, 2018).

3. BULGULAR

Tablo 1. Etkili konuşmaya ilişkin metaforlar

Metaforlar	f	Metaforlar	f
Ağaç	1	Müzik	1
Müzik Aleti	1	Hoş Bir Müzik Sesi	1
Arabanın Direksiyonu	1	Karanlık Odada Işık Saçan Mum	1
Toprak	1	Yağmur Sesi	1
Resim Yapmak	1	İlaç	1
Akıcı Konuşma	1	Uçak	1
Yapboz	1	İsviçre Çakısı	1
Binanın Temeli	1	Kartvizit	1
Kumandaya Taktığımız Pil	1	Bulutsuz bir gökyüzü	1

Anahtar	2	Kurak Bölgede Açan Gül	1
Kullanma Kılavuzu	1	Büyü	1
Su	1	Büyülü Tılsım	1
Boksörün Ağzına Taktığı Dişlik	1	Sihir	2
Şiir	1	Kaliteli Bir Fırça	1
Müzik Dinletisi	1		
Toplam			31

Tablo 1’de öğretmen adaylarının etkili konuşma ile ilgili toplam 31 adet metafor ortaya koyduğu tespit edilmiştir. Öğretmen adayları tarafından etkili konuşmaya ilişkin metaforlar; ağaç, müzik aleti, arabanın direksiyonu, toprak, resim yapmak, akıcı konuşma, yapboz, binanın temeli, kumandaya taktığımız pil, anahtar, kullanma kılavuzu, su, boksörün ağzına taktığı dişlik, şiir, müzik dinletisi, müzik, hoş bir müzik sesi, karanlık odada ışık saçan mum, yağmur sesi, ilaç, uçak, isviçre çakısı kartvizit, bulutsuz bir gökyüzü, kurak bölgede açan gül, büyü, büyülü tılsım, sihir ve kaliteli bir fırçadır. Tablo 1’de de görüldüğü üzere en sık kullanılan metaforlar “anahtar” ve “sihir” metaforudur.

Tablo 2. Etkili konuşma kategorileri

Kategoriler	(f)	%
Etkili konuşmanın doğru kullanımı	6	19,35
Etkili konuşmanın gerekliliği	7	22,58
Etkili konuşma iletişimi güzel kılar	4	12,90
Etkili konuşma iletişimi kolaylaştırır	6	19,35
Etkili konuşma kişiyi yansıtır	2	6,45
Etkili konuşma kişiyi etkiler	6	19,35
Toplam	31	

Tablo 2’de etkili konuşmaya ilişkin metaforlardan oluşan kategoriler yer almaktadır. Bu kategoriler öğretmen adayları tarafından üretilen metaforların ortak özelliklerine göre oluşturulmuştur. Bunlar; “Etkili konuşmanın doğru kullanımı”, “Etkili konuşmanın gerekliliği”, “Etkili konuşma iletişimi güzel kılar”, “Etkili konuşma iletişimi kolaylaştırır”, “Etkili konuşma kişiyi yansıtır” ve “Etkili konuşma kişiyi etkiler” kategorileridir. Tablo 2’de de görüldüğü gibi sınıf öğretmeni adaylarının verdiği yanıtlar doğrultusunda en yüksek frekansa sahip kategori “Etkili konuşmanın gerekliliği” kategorisi olmuştur.

Tablo 3. “Etkili konuşmanın doğru kullanımı” kategorisi

Metafor	Gerekçe
Ağaç	Ağaçlar bizlere meyve verir. Etkili konuşmada doğru kelimeleri seçip kendimizi güzel bir şekilde ifade edebilirsek o da bize meyve verir. Ama eğer yanlış bir üslupla konuşursak kendimizi ifade edemezsek çürük meyveyle karşılaşırız.

Müzik aleti	Müzik aletini güzel kullanabilirsek ondan duyulan melodiler başka insanlar tarafından etkili bir şekilde dinlenir. Eğer etkili bir konuşmamız olmazsa etkili iletişim kurmamız, dinlenilmemiz pek mümkün değildir. O halde müzik aletini güzel kullanmak gerekir.
Arabanın direksiyonu	Doğru kullanıldığında bizi doğru hedefe yaklaştırırken yanlış bir harekette istemediğimiz bir sonuca varmamıza neden olabilir.
Toprak	Bir toprağı etkili işleyebilirsek bize güzel mahsuller verir.
Resim yapmak	Resim yaparken anlatılan duyguları hissettirmek için çeşitli yöntem ve teknikler kullanılır, etkili konuşma yapılırken de dinleyiciye anlatılan duyguları hissettirmek için kullanılması gereken yöntem ve tekniklerin olması gibi.
Akıcı konuşma	Anlatılmak istenenleri olduğu gibi aktardığımız sürece etkili konuşma yapmış oluruz.

Toplam

Yukarıda tablo 3’te görüldüğü gibi öğretmen adayları tarafından üretilen 31 metaforun 6 tanesi “Etkili konuşmanın doğru kullanımı” temasında yer almaktadır. Bu temada ağaç, müzik aleti, arabanın direksiyonu, toprak, resim yapmak ve akıcı metaforları yer almaktadır. Bu temada yer alan metaforlarda olumsuz bir ifadeye rastlanılmamıştır.

Tablo 4. “Etkili konuşmanın gerekliliği” kategorisi

Metafor	Gerekçe
Yapboz	Etkili iletişimin vazgeçilmez bir parçasıdır.
Binanın temeli	Sağlam bir bina için önemli ve gerekli şey binanın temelidir. İletişimde de etkili konuşma sağlam bir binanın temeli gibi önemli ve gereklidir.
Kumandaya taktığımız pil	Kumandayı etkili iletişim olarak düşünürsek pili de etkili konuşmaya benzetebiliriz. Eğer etkili bir konuşmamız olmazsa etkili iletişim kurmamızda pek mümkün değildir. O yüzden etkili konuşmayı yani pili kumandaya takmak gerekir.
Anahtar	Bir kapıyı açmak için kapıya uyan bir anahtar lazımdır. Eğer kapıyı tekmellersen veya itersen kapı sana açılmaz. Ancak doğru anahtar sayesinde küçük bir çevirmeyle kapı sana açılır.

Kullanma kılavuzu	Kullanma kılavuzu olmadan hangi eşyaya sahip olursak olalım onu doğru bir şekilde kullanamadığımız için verim alamayız.
Su	Elektriği iletmeli ve akıcı olmalıdır.
Boksörün ağzına taktığı dişlik	Sağlıklı iletişim kurmak için insanın elindeki güçtür. Etkili iletişim kuramazsak dişlerimiz dökülür.

Toplam

Yukarıda tablo 4’te görüldüğü gibi öğretmen adayları tarafından üretilen 31 metaforun 7 tanesi “Etkili konuşmanın gerekliliği” temasında yer almaktadır. Bu temada yapboz, binanın temeli, kumandaya taktığımız pil, anahtar, kullanma kılavuzu, su ve boksörün ağzına taktığı dişlik metaforları yer almaktadır. Bu temada yer alan metaforlarda olumsuz bir ifadeye rastlanılmamıştır.

Tablo 5. “Etkili konuşma iletişimi güzel kılar” kategorisi

Metafor	Gerekçe
Şiir	Kulağa hoş gelir, anlamlıdır ve tesirlidir.
Müzik dinletisi	Müzik ruhun gıdası, kulağın, beynin ihtiyacıdır. Etkili konuşma da böyledir, yerinde ve gerektiği şekilde konuşmak, hitap ettiğimiz insanlara hoş gelebileceği gibi, her iki tarafın da ruhunu dinlendirir, yorgunlukları giderir.
Müzik	Hoş bir senfonisi vardır ve hem kulağa hem de kalbe hitap eder ve dinledikçe keyif alınır.
Hoş bir müzik sesi	Hem insanı olumlu bir şekilde etkiler ve rahatlatır hem de dinlendirir.

Toplam

Yukarıda tablo 5’te görüldüğü gibi öğretmen adayları tarafından üretilen 31 metaforun 4 tanesi “Etkili konuşma iletişimi güzel kılar” kategorisinde yer almaktadır. Bu temada Şiir, müzik dinletisi, müzik ve hoş bir müzik sesi metaforları yer almaktadır. Bu temada yer alan metaforlarda olumsuz bir ifadeye rastlanılmamıştır.

Tablo 6. “Etkili konuşma iletişimi güzel kılar” kategorisi

Metafor	Gerekçe
Karanlık odada ışık saçan bir mum	Ağaçlar bizlere meyve verir. Etkili konuşmada doğru kelimeleri seçip kendimizi güzel bir şekilde ifade edebilirsek o da bize meyve verir. Ama eğer yanlış bir

	üslupla konuşursak kendimizi ifade edemezsek çürük meyveyle karşılaşırız.
Yağmur sesi	Müzik aletini güzel kullanabilirsek ondan duyulan melodiler başka insanlar tarafından etkili bir şekilde dinlenir. Eğer etkili bir konuşmamız olmazsa etkili iletişim kurmamız, dinlenilmemiz pek mümkün değildir. O halde müzik aletini güzel kullanmak gerekir.
İlaç	Doğru kullanıldığında bizi doğru hedefe yaklaştırırken yanlış bir harekette istemediğimiz bir sonuca varmamıza neden olabilir.
Uçak	Bir toprağı etkili işleyebilirsek bize güzel mahsuller verir.
Anahtar	Resim yaparken anlatılan duyguları hissettirmek için çeşitli yöntem ve teknikler kullanılır, etkili konuşma yapılırken de dinleyiciye anlatılan duyguları hissettirmek için kullanılması gereken yöntem ve tekniklerin olması gibi.
İsviçre çakısı	Anlatılmak istenenleri olduğu gibi aktardığımız sürece etkili konuşma yapmış oluruz.
Toplam	

Yukarıda tablo 6’da görüldüğü gibi öğretmen adayları tarafından üretilen 31 metaforun 6 tanesi “Etkili konuşma iletişimi güzel kılar” kategorisi yer almaktadır. Bu temada karanlık odada ışık saçan bir mum, yağmur sesi, ilaç, uçak, anahtar ve İsviçre çakısı metaforları yer almaktadır. Bu temada yer alan metaforlarda olumsuz bir ifadeye rastlanılmamıştır.

Tablo 7. “Etkili konuşma kişiyi yansıtır” kategorisi

Metafor	Gerekçe
Kartvizit	Seni ve söylediklerini tanımlayan en önemli şeydir.
Bulutsuz bir gökyüzü	Açık bir gökyüzünden ne geçerse rahatlıkla görebiliriz. Etkili bir konuşmayla da insanın düşüncelerini rahatlıkla ifade etmesi, yansıtabilmesi mümkündür.
Toplam	

Yukarıda tablo 7’de görüldüğü gibi öğretmen adayları tarafından üretilen 31 metaforun 2 tanesi “Etkili konuşma kişiyi yansıtır” kategorisi yer almaktadır. Bu temada karanlık odada ışık saçan bir mum, yağmur sesi, ilaç, uçak, anahtar ve İsviçre çakısı metaforları yer almaktadır. Bu temada yer alan metaforlarda olumsuz bir ifadeye rastlanılmamıştır.

Tablo 8. “Etkili konuşma kişiyi etkiler” kategorisi

Metafor	Gerekçe
Kurak bölgede açan bir gül	Kurak bölgede suladığımız gül bile büyür.
Büyü	Etkili konuşma tıpkı bir büyü gibi karşımızdaki alıcıyı etkiler.
Büyülü bir tılsım	Karşıdakileri etkilemek için ona sahip olman gerekir.
Sihir	İnsanı etkisi altına alır.
Sihir	Etkili, yerinde ve ikna edici konuşan insan bir sihir gösterisinde olduğu gibi insanları ikna edebilir ve insanlara dinlemesi hoş gelebilir.
Kaliteli bir fırça	Resim ve sulu boyamız ile ne kadar güzel resim çizersek çizelim kaliteli fırçayla çıkardığımız gibi resim çıkartamayız.
Toplam	

Yukarıda tablo 8’de de görüldüğü gibi öğretmen adayları tarafından üretilen 31 metaforun 6 tanesi “Etkili konuşma kişiyi etkiler” kategorisi yer almaktadır. Bu temada kurak bölgede açan bir gül, büyü büyülü bir tılsım, sihir ve kaliteli bir fırça metaforları yer almaktadır. Bu temada yer alan metaforlarda olumsuz bir ifadeye rastlanılmamıştır.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının etkili konuşma ile ilgili algıları metaforlar aracılığıyla belirlenmiştir. Sınıf öğretmeni adayları tarafından 31 metafor üretilmiştir. Katılımcılar etkili konuşma kavramına ilişkin olumlu bir tutum sergilemişlerdir. Araştırmacılar 31 metaforu ortak özellikleri bakımından altı kategoride toplamıştır. Bunlar; “Etkili konuşmanın doğru kullanımı”, “Etkili konuşmanın gerekliliği”, “Etkili konuşma iletişimi güzel kılar”, “Etkili konuşma iletişimi kolaylaştırır”, “Etkili konuşma kişiyi yansıtır” ve “Etkili konuşma kişiyi etkiler” kategorileridir.

Araştırma sonucunda ortaya çıkan bazı kategoriler etkili konuşmanın özelliklerine dikkat çekmektedir. Örneğin, “Etkili konuşma kişiyi etkiler” kategorisi etkili konuşmanın karşımızdakini ikna etme özelliği ile örtüşmektedir. Sever’e göre (2015), konuşma becerisi çağlar boyunca sosyal ilişkileri düzenlemeyi sağlar. “Etkili konuşma iletişimi kolaylaştırır”

kategorisinde de görüldüğü gibi etkili konuşmanın kişinin kendisini doğru ifade etmesini sağladığı için iletişimi kolaylaştırıp insan ilişkilerini düzenlemeye de yardımcı olur.

“Etkili konuşmanın gerekliliği” en çok metaforun yer aldığı kategori olmuştur. Sınıf öğretmeni adaylarının etkili konuşmanın iletişimin temel özelliklerinde biri olarak gördüğünü göstermektedir. Etkili konuşmanın “yapboz, binanı temeli, kumandaya taktığımız pil anahtar, kullanma kılavuzu, su, boksörün ağzına taktığı dişlik” gibi kavramlara benzetilmesi bu kategoride iletişimde etkili konuşmanın gerekliliği vurgulamaktadır.

Araştırma sonucunda en sık kullanılan metaforların “sihir” ve “anahtar” olduğu görülmüştür. Literatürde etkili konuşma ile ilgili bir metafor çalışması olmadığı için araştırma sonuçları iletişim metaforu ile ilgili yapılan çalışmalar ile karşılaştırılmıştır. Semercioglu ve Akçay’ın (2020), sınıf öğretmeni adaylarının iletişim kavramına yönelik yaptığı metafor çalışmasında en çok üretilen “su” metaforudur. Benzer bir şekilde Aydemir ve Çetin’in (2021) iletişim becerileri ile ilgili çalışmasında “su” en çok verilen yanıt olmuştur.

Sınıf öğretmenin zamanlarının çoğunu öğrencilerle konuşarak geçirir bu sebeple sınıf öğretmeni adaylarına konuşma eğitimi hakkında ayrıca bir ders verilebilir. Etkili konuşma çalışması farklı çalışma gruplarıyla yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akçay, A. ve Baskın, S. (2017). *Etkinliklerle hafta hafta konuşma eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Akkaya, A. (2012). Öğretmen adaylarının konuşma sorunlarına ilişkin görüşleri/The opinions of teacher candidates about speech problems. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 405-420.
- Akyol, H. ve Şahin, A. (2019). *Türkçe öğretimi: öğretmen adayları ve öğretmenler için*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aslan Y. ve Yaylı D. (2021). Konuşma eğitiminde temel kavramlar. Çetinkaya, G. (Ed.) *Konuşma ve eğitimi* içinde (s. 1-18). Ankara: Pegem Akademi
- Ateş, T. (2021). Sınıf içi iletişim. Cemaloğlu, N. ve Yenel K. *Sınıf yönetimi* içinde (s. 119-164). Ankara: Pegem Akademi.
- Aydemir, A. ve Çetin, T. (2021). Metaphorical perceptions of preservice social studies teachers about the communication skills. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 8(3), 77-91.
- Birsen, Ö. (2021). Sözlü iletişim. Vural, İ. (Ed.), *İletişim* içinde (s. 27-48). Ankara: Pegem Akademi.
- Çağlar, K. (2018). *Etkili iletişim stratejileri: Herkes İçin*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Demiray, U. (2019). *Etkili iletişim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğan, M. C. (2003). *Türkiye’de öğretmenlik mesleğinin sorunları ve öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin görüşleri*. İstanbul: Burak Yayınları.
- Erdem, İ. (2020). İletişim sürecinde konuşma becerisi. Alim Kaya (Ed.) *İnsan ilişkileri ve iletişim* içinde (s. 360-378). Ankara: Pegem Akademi.

- Ergin, A. (2020). *Eğitimde etkili iletişim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Fidan, M. ve Torun, B., U. (2019). *Konuşulmayan dil: Sözsüz iletişim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Grigg, R. (2014). *Becoming outstanding primary school teacher*. Oxon: Routledge.
- Kardaş, M., N. (2020). *Konuşma eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi
- Kavcar, C., Oğuzkan, F., ve Harcı, S. (2016). *Türkçe öğretimi: Türkçe ve sınıf öğretmenleri için*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kehoe, D. (2011). *Effective communication skills*. Virginia: The Great Courses.
- Kıran, H. ve Çelik, K. (2018). *Etkili sınıf yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kırmızı Susar, F. (2020). *İlk ve ortaokullarda Türkçe öğretimi*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Nas, R. (2015). *Sağlıklı öğretmen-öğrenci ilişkileri*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Öztahtalı, İ., Şahin, E. (2020). *Etkili konuşma özyeterlik algı ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması*, Turkish Studies, 15(1), 565-582.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Saban, A., ve Ersoy, A. (2019). *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sanders, B. (2020). *Öküzün A'sı*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Semericioğlu, M. S., ve Akçay, A. O. (2020). Sınıf öğretmeni adaylarının iletişim kavramına ilişkin metaforik algıları. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 217-224.
- Sever, S. (1998). Dil ve iletişim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 31, 51-66.
- Sever, S. (2015). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Şahin, A. (2015). *Konuşma eğitimi: Yöntemler-etkinlikler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Temizyürek, F., Erdem, İ. ve Temizkan, M. (2017). *Konuşma eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Temur, T. ve Çakıroğlu, A. (2015). *Etkinliklerle yazılı ve sözlü anlatım*. Ankara: Pegem Akademi.
- Uğurlu, H. (2016). *Diksiyon, güzel ve etkili konuşma*. Ankara: Hayat Yayınları
- Ulum, H. ve Taşkaya, S., M. (2017). Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmek için kullandıkları etkinlikler. *Çukurova Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 92-101.
- Vatansever Bayraktar, H. (2012). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin öğretmeni ve ebeveyni ile olan iletişimleri ile Türkçe dersi konuşma becerileri arasındaki ilişki*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Vatansever Bayraktar, H. ve Doğan, M. C. (2014a). Beşinci sınıf öğrencilerinin öğretmenleri ile arasındaki iletişimin değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*. 30, 237-249.

- Vatansever Bayraktar, H. ve Doğan, M. C. (2014b). Öğrencilerin öğretmenleri ile olan iletişimleri ile Türkçe dersi konuşma becerileri arasındaki ilişki. *Asos Journal, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 107-122.
- Vatansever Bayraktar, H. ve Doğan, C. (2014c). Beşinci sınıf öğrencilerinin Türkçe dersi konuşma becerilerinin değerlendirilmesi. *İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 37-49
- Vatansever Bayraktar, H. (2015). Eğitim ortamında öğretmen öğrenci iletişimi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (18), 262-285.
- Vatansever Bayraktar, H. ve Arnaudova, A. (2015). Examination of the communication between lecturers and teacher candidates (An example of Istanbul Sabahattin Zaim University and Bulgaria Trakia University). *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 10 (11), 1587-1608.
- Vatansever Bayraktar, H. ve Doğan, M. C. (2015). Çocukların ebeveynleri ile olan iletişimleri ile Türkçe dersi konuşma becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 3, sayı:15, 132-145
- Vatansever Bayraktar, H. (2016). Parent Child Communication, Recep Efe, Irina Koleva vd. (Ed.), *Developments in Educational Sciences* içinde (s.354 -373), Sofia: St. Kliment Ohridski University Press.